

Jak se k populační problematice stavěl a staví marxismus, jaký měl vliv na rozvoj populačního bádání, jaké jsou výsledky a úkoly marxistické demografie, sleduje autorka podrobně v druhé kapitole, jejímž jádrem je stať o Marxově populačním zákonu. Úkoly moderní marxistické demografie vytyčuje autorka takto: „Marxistická demografie musí pracovat na rozvíjení vlastních metodologických principů na všech úrovních, nemá-li být ohrožena jednou ze dvou krajností — tj. empirismem na jedné a nepodloženými spekulacemi na druhé straně.“

Otázky populační politiky za socialismu jsou předmětem třetí kapitoly. Autorka charakterizuje populační vývoj v ČSSR od jejího vzniku do dnešních dnů, zjišťuje nízkou úroveň porodnosti a hledá její příčiny. Analyzuje vztahy mezi porodností a ekonomickým postavením rodiny, rozebírá vliv populačního klimatu a mravních postojů naší společnosti na porodnost a zdůrazňuje důležitost výchovy k rodičovství. Na základě analýzy populačního vývoje chce dospět ke koncepci populační politiky, která dosud v socialistických státech neexistuje. Zdůrazňuje požadavek, že se populační politika musí opírat o vědecké poznání, zvláště o ekonomickou analýzu postavení a funkce rodiny. „Důležité je sledovat,“ praví v závěru autorka, „jak dochází k transformaci životního postavení rodin různých sociálních skupin ve sféře vědomí, psychiky, morálky atd.; vytvářet modely různých typů rodin a zjišťovat jejich vhodnost, nápodobu a reakce v populačním postoji. Další z ústředních problémů současné a nejbližší etapy je prozkoumání skutečného postavení zaměstnané matky a zjištění důsledků jejího zaměstnání v mateřství, v jejím rozvoji, ve feminizaci povolání atd. Tento problém, spolu s ženskou otázkou, na dlouhá léta úplně vymizel ze seznamu studijních úkolů, protože se mělo jednoduše za to, že zmizel současně s vítězstvím socialistické revoluce. Proto se zcela nutně bude také narážet na nedostatek materiálu (statistických údajů, dat atd.), protože příslušná faktická data nebyla sledována. Zvláště důležité je zkoumání různých aspektů kvalifikace žen (podle věku, počtu dětí apod.) a odměňování žen. Neméně aktuálním úkolem je vypracování kritérií pro čerpání ze společenských spotřebních fondů a podpora rodin s více dětmi.“

V. R.

Harold T. Christens (ed.): Handbook of Marriage and the Family
Rand MacNally and Comp., Chicago 1964, str. 1028.

Obsiahla práca dvadcatich troch autorov v piati kapitolách a dvadcatich štyroch podkapitolách podáva v integrovanej podobe prehľad o problémoch rodiny a manželstva z rôznych aspektov. Prvá kapitola poskytuje základnú teoretickú orientáciu hlavne z hľadiska inštitucionálneho a štrukturálno-

funkcionálneho prístupu k rodine. Druhá kapitola oboznamuje s metodologickými otázkami výskumu rodiny, tretia rozoberá rodinu v súvisi s jej sociálnym prostredím, štvrtá s vnútornými procesami rodiny a rolami jej členov a konečne piata kapitola obsahuje normatívne záujmy, ako napr. organizačný program na posilnenie rodiny, edukačnú prípravu pre rodinný život v Amerike, atď. Napriek veľkému rozsahu práce trochu zorientovaný čitateľ iste môže mať výhrady k výberu a zostave tém k problematike rodiny a manželstva, čo nemení skutočnosť, že práca nesporne zohrá úlohu neoceniteľnej pomôcky v širšej orientácii k uvádzaným problémom ako i v orientácii v bohaty zastúpenej literatúre.

J. J.

Man and Civilization. The Family's Search for Survival (Sborník)
McGraw-Hill, New York, St. Louis, San Francisco, Toronto, London 1965.

Obsahuje prednášky štvrtého sympózia seriálu pod ústredným názvom *Man and Civilization*, ktoré sa v r. 1964 konalo na University of California San Francisco Medical Centre. Prináša multidisciplinárny pohľad na rodinu v modernej civilizácii s výrazným pohľadom lekárov, ktorí dnes nevystačia s poznaním rodinnej anamnézy a biologickej kontinuity. Preniknútím do vnútornej atmosféry rodiny, často konfliktovej a stresovej, získavajú však kľúč k určeniu diagnózy i terapie individua — člena takéhoto rodinného prostredia. Prednášky zoskupené do piatich kapitol uzatvárajú panelové diskusie, ktoré sú odrazom živej konfrontácie vedcov v najpálčivejších otázkach súčasnej modernej rodiny. Sborník je obohatený i príspevkom Talcotta Parsonsa, ktorý zo znakov normálnej americkej rodiny vydeľuje dve funkcie rodiny ako primárne — socializáciu a starostlivosť o normálne psychické dospievanie detí.

J. J.

Ján G. Žatkuliak: Ako získať a študovať technickú literatúru (Sprievodca knižnicou a štúdiom prameňov)

Bratislava 1966, Slovenská technická knižnica, študijná príručka č. 4, 140 str.

Tato kniha chce byť, jak praví autor, „nie len populárnym sprievodcom po Slovenskej technickej knižnici, ale i publicistickou sondážou v oblasti využívania informácií a zároveň príspevkom ku vytvoreniu vhodného sprievodcu po informačnom stredisku a štúdiu vedeckých, technických a ekonomických informácií“. „Rozvoj informačnej činnosti u nás súvisí s industrializačným procesom a prädovšetkým s rozvojom vedy a techniky a budovaním vedecko-výzkumnej a vývojovej základne.“

V prvej časti knihy, nazvanej *Informačné pramene a služby*, autor rozebírá úkoly veľ-

deckých, technických a ekonomických informací a propagandy, které označuje zkratkou VTEIP, a podrobně uvádí jejich soustavu v ČSSR, její organizační členění a náplň činnosti. Analyzuje systém informačních procesů, ve kterém zdůrazňuje finální sféru komunikace a využití informací.

Po tomto úvodu zaujímají téměř polovinu knihy konkrétní údaje o Slovenské technické knihovně, její historii a současné službě čtenáři a praktický návod pro její využití. (Publikace je určena především pracovníkům v informačních střediscích knihoven a podniků).

Druhá část knihy se nazývá *Ako študovať naučnú literatúru*. Autor v ní pojednává o racionalizaci duševní práce, o potřebě individuálního studia, o studiu dospělého člověka. V kapitole o základních předpokladech studia probírá podmínky ekonomické, fyziologické, sociální a psychické. V kapitole o technice studia pojednává o výběru studijních pramenů, o druzích a tempu čtení, o technice zpracování materiálů. V kapitole

o využití vědomostí se zabývá využíváním vědeckých, technických a ekonomických informací a propagandy a studijními požadavky u tvořivých procesů. Autora zajímá vztah čtenářů k informacím a způsob, rozsah, intenzita a účel využití získaných poznatků v konkrétní společenské praxi. Uvádí zjištění z USA, že výzkumní pracovníci využili 48 % získaných informací přímo ve výzkumné práci, 33 % pro všeobecnou informovanost, 12 % na publikační účely, 4 % je dali k dispozici spolupracovníkům a 3 % jich vůbec nevyužili. Na několika metodických schématech (kultura myšlení, vědecká a studijní práce, výzkumná činnost, technická tvořivost, společenská praxe) demonstrovuje, že „prenikanie modernej vedy a techniky do spoločenskej praxe nie je možné bez schopných a odborně pripravených ľudí, a že poznatky vied musia byť organickou súčasťou každej ich činnosti.“ V poslední kapitole o organizaci studia hovoří autor o plánu studia, programování času a stylu práce.

V. R.